

УДК 35.088.6 : 378.14(045)

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.2.5>

Запара Антон Євгенович,

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0009-0004-9410-5790

Легеца Юлія Олександрівна,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-4896-3178

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

INFORMATION COMPETENCE SYSTEM PUBLIC SERVANTS

У статті визначено систему інформаційних компетентностей публічних службовців. Авторами встановлено, що інформаційна компетентність визначається як комплексний соціально-психологічний інструментарій, що встановлює зміст функціонування особи в цифровому суспільстві. Підкреслено, що цифровізація суспільного життя та державних процесів вимагає в сучасних умовах від особи здобуття навичками постійного оволодіння новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями, враховуючи наявні ризики обігу та доступу до інформації можливості та ризики. Акцентовано, що впровадження концепції електронного урядування та публічного адміністрування вимагає від публічних службовців органів місцевого самоврядування підвищення їх рівня інформаційних компетентностей, що вимагає перегляду підходів до розуміння змісту вищої освіти за відповідною спеціальністю. Наголошено, що інформаційна компетентність відображує соціальний зміст функціонування особи, в тому числі територіальної громади, є втіленням ставлення та підтримки регіональної та державної політик, є проявом формування ефективності форм соціальної відповідальності та юридичної відповідальності як її різновиду. Інформаційні компетенції класифіковано на такі підгрупи, як: технічні (компетентності, що дозволяють працювати із інформаційними технологіями), суспільні (компетентності, що забезпечують інформаційну взаємодію людей), адміністративні (компетентності, спрямовані на забезпечення впровадження ідеї електронного урядування). Зроблено висновок, що забезпечення належного рівня інформаційних компетентностей публічних службовців сприятиме реалізації принципів електронного урядування, що полягають у забезпеченні його прозорості та технологічності та є гарантією успішності реалізації концепції публічного адміністрування та здійснення ідеї цифрової держави.

Ключові слова: інформаційні компетентності, публічні службовці, електронне урядування, гарантії, система.

The article defines the system of information competencies of public servants. The authors found that information competence is defined as a complex socio-psychological toolkit that establishes the content of the functioning of the individual in a digital society. It is emphasized that the digitalization of public life and state processes in modern conditions requires the individual to acquire the skills to constantly master the latest information and communication technologies, taking into account the risks of accessing and accessing information, opportunities and risks. It is emphasized that the introduction of the concept of e-government and public administration requires public servants of local governments to increase the level of information competence, which requires a revision of approaches to understanding the content of higher education in the relevant specialty. It is noted that information competence reflects the social content of the functioning of the individual, including the territorial community, is the embodiment of the attitude and support of regional and state policy, is a manifestation of the formation of the effectiveness of forms of social and legal responsibility as its variety. Information competencies are classified into such subgroups as: technical (competences that allow you to work with information technologies), public (competences that ensure information interaction of people), administrative (competencies aimed at implementing the idea of e-governance). It is concluded that ensuring the proper level of information competence of public servants will contribute to the implementation of the principles of e-governance, which are to ensure its transparency and manufacturability and are a guarantee of the successful implementation of the concept of public administration and the implementation of the idea of a digital state.

Key words: information competencies, public servants, e-government, guarantees, system.

Постановка проблеми. Інформаційна компетентність визначається як комплексний соціально-психологічний інструментарій, що встановлює зміст функціонування особи в цифровому суспільстві. Цифровізація суспільного життя та державних процесів вимагає в сучасних умовах від особи здобуття навичками постійного оволодіння новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями, враховуючи наявні ризики обігу та доступу до інформації можливості та ризики. Інформаційна компетентність відображує соціальний зміст функціонування особи, в тому числі територіальної громади, є втіленням ставлення та підтримки регіональної та державної політик, є проявом формування ефективності форм соціальної відповідальності та юридичної відповідальності як її різновиду.

В сучасному суспільстві інформаційна компетентність допомагає вирішити задачі із орієнтації особи у стрімкому динамічному розвитку сучасного суспільства, сприяти формуванню оптимального стилю інтернет-комунікацій, налагодити успішну взаємодію між соціальними інституціями та органами публічної влади як на регіональному, так і на державному та міждержавному рівнях. Зміст інформаційної компетентності містить у собі такі основні компоненти, як: інформаційно-комунікаційний, мотиваційний та компонент відповідальності.

23 лютого 2023 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027) [1; 2]. Відповідно до статті 6 зазначеної Угоди стратегічним напрямком розвитку країн, що її ратифікували, є створення дієвої системи станова та органи Європейського Союзу, які залучені до реалізації програми «Цифрова Європа» або до контролю за цією програмою, мають право комунікувати безпосередньо, у тому числі через системи електронного обміну, з будь-якою фізичною особою, яка проживає в Україні, або юридичною особою, яка зареєстрована в Україні, та отримує фінансування від Європейського Союзу, а також з будь-якою третьою стороною, залученою до освоєння коштів Союзу, яка проживає або яка зареєстрована в Україні. Такі фізичні, юридичні особи та сторони можуть надавати безпосередньо інституціям та органам Європейського Союзу всю відповідну інформацію та документацію, яку вони повинні надавати на підставі законодавства Європейського Союзу, що застосовується до програми Союзу «Цифрова Європа», та на підставі контрактів або договорів, укладених в рамках реалізації такої програми.

Стан наукової розробки проблеми. Проблематика забезпечення ефективності формування інформаційних компетентностей у публічних службовців органів місцевого самоврядування є актуальною у світлі забезпечення реалізації ідеї електронного урядування та розбудови цифрової України. Однак при цьому створення забезпечення ефективності оволодіння цифровими технологіями майбутніми публічними службовцями залежить і від рівня надання освітянських послуг та здійснення кадрової підготовки викладачів системи освіти в Україні. Окремі питання забезпечення ефективності публічного адміністрування у сфері освіти із формування інформаційних компетентностей вивчалися у дослідженнях таких вчених, як Н. Бібік, О. Карамушка, В. Кремень, В. Олійник, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін. Проблематика формування цифрових, інформаційно-цифрових компетентностей вивчалось у роботах таких вчених, як П. Гілстер, Р. Крумвік, Дж. Романі, В. Сидоренко, Г. Солдатова, а також розкривається у документах ЮНЕСКО, Європейської комісії, ISTE та ін. Однак при цьому акцент на проблемі формування інформаційних компетентностей публічних службовців органів місцевого самоврядування досліджено фрагментарно.

Метою статті є вивчення формування інформаційних компетентностей службовців органів місцевого самоврядування та проблеми здійснення їх освітньої підготовки.

Виклад основного матеріалу. Згідно із положеннями Закону України «Про освіту» встановлюється розуміння інформаційно-комунікаційної компетентності як ключової компетентностей, що вимагається для формування та розвитку особи в сучасному суспільстві [3].

Отже, вирішення стратегічної задачі із формування інформаційної компетентності територіальної громади відбувається шляхом розробки та прийняття концептуальних програм розвитку окремих територій, що має спрямовуватися на досягнення цифровізації населення; створення розвинутої інтегрована системи цифрової освіти на засадах її доступності, оперативності, прозорості, безоплатності; підвищення ефективності взаємодії між приватними та публічними особами суспільних правовідносин; забезпечення безпеки функціонування єдиної уніфікованої електронної системи електронних публічних послуг та процедур регіону; спонукання громадськості до постійного професійного зростання та духовно-культурного розвитку.

Одним із стратегічних напрямів забезпечення формування інформаційної компетентності

територіальної громади стало, зокрема, запровадження та постійне удосконалення веб-порталу «Дія. Цифрова освіта», основним завданням якої є «надання електронних публічних послуг, зокрема комплексних електронних публічних послуг, надання їх в автоматичному режимі з отриманням та використанням у разі потреби інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, інших інформаційно-комунікаційних систем, яка необхідна для надання таких послуг» [4].

Впровадження концепції електронного урядування та публічного адміністрування вимагає від публічних службовців органів місцевого самоврядування підвищення їх рівня інформаційних компетентностей, що вимагає перегляду підходів до розуміння змісту вищої освіти за відповідною спеціальністю. Варто відзначити, що покоління українців, які зараз навчаються у середній школі за прогнозуванням Нового медіаконсорціуму Horizon (NMC Horizon), будуть займати 65% робочих місць, для яких ще не існує відповідних професій та не розроблено вимоги до освітніх та інформаційних компетентностей [5, с. 4]. Позаяк стратегічно важливим завданням сучасної освіти, як зазначається у звіті NMC Horizon, є забезпечення високого рівня цифрової грамотності та інформаційної компетентності, що вимагає перегляду підходів до здійснення як освітньої діяльності, так і задля формування реально необхідних знань та вмінь [6, с. 7]. Дослідження американського центру Pew Research Center свідчать про більший рівень оплати праці працівників, що у своїй діяльності використовують інформаційні технології та є спеціалістами у галузі науки, техніки, інженерії та математики (STEM) [7].

Розуміння цифрових (інформаційних) технологій встановлюється на рівні як міжнародних, так і на рівні національних стандартів, зокрема, відповідно до змісту документації Європейської комісії визначено, що цифровими технологіями розуміється певний продукт чи послуга, що здатні бути використані для створення, зміни, розповсюдження, збереження, отримання, передачі та доступу до інформації онлайн чи у електронній формі [8, с. 90].

На рівні європейського законодавства поширеним є застосування категорії цифрові комунікації замість «ІТ» (технології інформаційного суспільства), до складу якої входить певна сукупність пристроїв, телекомунікаційного та програмного забезпечення, засобів інфраструктури, включаючи комп'ютерні мережі та онлайн-сервіси,

що обслуговують вебсайти, державні реєстри та кадастри, соціальні мережі, сайти центральних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування тощо. До цифрових технологій відносяться безпосередньо комп'ютерні пристрої як носії інформації.

З врахуванням системи рівнів професійного розвитку публічних службовців, визначених Національною рамкою кваліфікацій [9], є доцільним виокремити такі рівні оволодіння інформаційними технологіями службовцями:

- первинний (реалізація здобутих знань) – застосування системи технологічних навичок та інформаційних компетентностей, що дозволяють службовцю вирішити нескладні задачі, що виникають у процесі здійснення покладених компетенцій та завдань;

- підвищений (опанування інформаційних компетентностей та оволодіння ними) – реалізація здобутих інформаційних знань та компетентностей, що спрямовуються на вирішення практичних завдань із застосуванням цифрових технологій;

- експертний (вирішення професійних завдань та здатність до навчання інших) – оволодіння інформаційними компетентностями та здатність забезпечити взаємодію службовців та інших учасників публічно-управлінських правовідносин задля продукування нових знань та їх поширення.

На міжнародному рівні система стандартів інформаційних компетентностей службовців закріплюються у стандартах для адміністраторів (administrators), тренерів (coaches) і викладачів (educators) [5], що прийняті Міжнародним об'єднанням із питань використання технологій у освіті ISTE. Також стандарти інформаційних компетентностей службовців закріплюються у стратегічних євроінтеграційних Угодах між Україною та ЄС [10].

Отже, під інформаційними компетентностями публічних службовців органів місцевого самоврядування необхідно розуміти певну систему навичок, умінь та знань, характеристик та властивостей, що дозволяють застосовувати цифрові технології у виконанні функцій держави.

Інформаційні компетентності публічних службовців реалізуються через вжиття певних навичок та вмінь, що можуть бути умовно систематизовані на такі підгрупи, як: 1) вміння працювати із базами даними та інформаційними реєстрами; 2) вміння здійснення аналітичної діяльності із перегляду, відбору та корекції інформаційних матеріалів; 3) вміння забезпечувати інформаційну взаємодію між учасниками публічно-владних правовідносин; 4) вміння забезпечувати безпеку інформації,

зокрема і захисту персональних даних та їх конфіденційності в онлайн-просторі [11].

Доцільно класифікувати інформаційні компетенції, на такі підгрупи, як: технічні (компетентності, що дозволяють працювати із інформаційними технологіями), суспільні (компетентності, що забезпечують інформаційну взаємодію людей), адміністративні (компетентності, спрямовані на забезпечення впровадження ідеї електронного урядування).

Підвищення рівня інформаційних компетентностей з рекомендаціями Strengthening Digital Government-2019 [12] має спрямовуватися на посилення е-урядування, що має базуватися на формуванні цифрових навичок представників органів державної влади та місцевого самоврядування. В межах реалізації таких рекомендацій у Канаді функціонує цифрова академія на базі університету Далхаузі, де

проходять навчання публічні службовці задля підвищення їх рівня інформаційних компетентностей.

Позитивними є зрушення та досягнення цифровізації управління в Україні, до яких необхідно віднести впровадження системи е-послуг, створення онлайн-сервісу «Дія» в межах реалізації концепту «держава у смартфоні», успішність реалізації яких вимагає належного кадрового забезпечення.

Висновок. Забезпечення належного рівня інформаційних компетентностей публічних службовців сприятиме реалізації принципів електронного урядування, що полягають у забезпеченні його прозорості та технологічності [13]. Таким чином, розвиток рівня інформаційних компетентностей є гарантією успішності реалізації концепції публічного адміністрування та здійснення ідеї цифрової держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-22#n2
2. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027): Закон України від 23 лютого 2023 року № 2926-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2926-20#n2>
3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-p#Text>
5. 2017 Digital Literacy Impact Study [Online] / NMC Horizon. November 2017. URL: <https://www.nmc.org/publication/2017-digital-literacy-impact-study-an-nmc-horizon-project-strategic-brief/>
6. The NMC/CoSN Horizon Report: 2017 K-12 Edition [Online] // New Media Consortium. 2017. 64 p. URL: <https://www.nmc.org/publication/nmccosn-horizon-report-2017-k-12-edition/> (accessed at 22.12.2017). Title from the screen
7. 7 facts about the STEM workforce [Online] / Pew Research Center. JAN 25, 2018. URL: <http://www.pewresearch.org/facttank/2018/01/09/7-facts-about-the-stem-workforce/>
8. Annex to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning / European Commission. Brussels, 17.1.2018 / URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competenceslifelong-learning.pdf>
9. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
10. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. 29.5.2014. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2014/295/oj
11. Куйбіда В.С., Петров О.М., Федулова Л.І., Андрощук Г.О. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2019. Вип. 1. С. 118–123. http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2019_1_16
12. Improving the management of human resources in the public sector. URL: <https://www.oecd.org/digital/>
13. Про впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 16 січня 2021 року № 6-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0240-21#Text>